

*Доренський О. П.,
канд. техн. наук, доцент кафедри кібербезпеки та програмного забезпечення
Центральноукраїнського національного технічного університету*

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Висококваліфіковані фахівці завжди визначали, визначають і визначатимуть рівень розвитку суспільства, потужність економіки країни, добробут громадян. Це – беззаперечний факт. Це засвідчують, зокрема, результати аналізу обсягу ВВП країн світу [1-2]. Тож у реаліях сьогодення освіченість людей, тобто їх здатність до розумової праці і вироблення інтелектуальної, інноваційної, конкурентноздатної продукції або послуги, є більш цінним і значущим, ніж, наприклад, можливості користування надрами і іншими природними ресурсами. При цьому головну роль у підготовці висококваліфікованого працівника відіграє освітній процес, який спрямований на розвиток особистості шляхом формування й застосування її компетентностей [3]. Тож, впливає строга закономірність: якість освітнього процесу прямо співвідноситься з рівнем життя і добробуту людини, розвитку суспільства, економічної потужності держави.

Безсумнівно, організувати і підтримувати на високому рівні освітній процес без забезпечення академічної доброчесності неможливо. Усі його учасники повинні дотримуватися етичних принципів і академічних правил. Тільки тоді результатом навчання у закладі освіти будуть набуті компетентності. Тож критично гостро постають наявні у вітчизняній системі освіти прояви академічної недоброчесності. На жаль, в Україні мають місце порушення авторського права учасниками освітнього процесу, несамотійне проходження контрольних заходів (наприклад, онлайн-тестових завдань або інших форм контролю, які здійснюються дистанційно), спотворення (умисне завищення або заниження) рейтингу здобувача

або викладача, купівля-продаж послуг з виконання індивідуальних завдань, контрольних, курсових, дипломних робіт, списування, підказування, хабарництво, фальсифікація отриманих під час освітнього процесу результатів, ререйтинг чужих праць і видавання їх за власні, необ'єктивне оцінювання тощо. Це – ганебні явища й практики, які притаманні вітчизняному навчальному процесу і негативно впливають на якість освіти. Розуміння й осуд цього в українському суспільстві вже визріло. Наразі робляться не формальні, а реальні кроки запровадження й дотримання у академічному середовищі засад академічної доброчесності. Наприклад, у системі вищої освіти України важливу роль у цьому процесі відіграє діяльність Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, створеного Урядом у 2015 році: академдоброчесність віднесена до невід'ємних критеріїв акредитації освітніх програм, за якими у ЗВО здійснюється підготовка фахівців [4]; Національне агентство проводить активну просвітницьку й консультативну діяльність щодо імплементації правил доброчесності у академічному середовищі України [5-7] тощо. Тож, загалом слід констатувати факт протидії недоброчесності. Водночас, вона носить переважно імперативний характер – норми закону, положення, правила, процедури тощо, – і часто за першої ж можливості дотримання академічної доброчесності зводиться до формальності (наприклад, наявність довідки про відсутність плагіату у курсовій роботі здобувача освіти на підставі аналізу тексту спеціальним програмним засобом; очевидно, це є абсолютно недостатнім з погляду забезпечення академічної доброчесності учасником освітнього процесу в контексті дотримання вимог авторського права і суміжних прав). Означене є наслідком того, що наразі академічна доброчесність в українському суспільстві і освітньому середовищі зокрема не сформувалася як культура. Адже наявність правил не означає, що вони будуть виконуватися. А зважаючи на ментальність українського народу, нерідко правила виконуються тільки за умови реальної дії системи контролю й примусу, негативним ефектом чого часто є супротив і протидія як означеній системі, так і правилам загалом. Тож, задля

становлення академічної доброчесності українська академічна спільнота повинна переосмислити, усвідомити, сформулювати і сприйняти академічну доброчесність як духовну цінність суспільства; при цьому держава через систему освіти повинна доносити і пропагувати етичні принципи, які складають академдоброчесність, здійснювати просвітницьку діяльність серед українців. Таким чином, академічна доброчесність з площини правил і вимог (які зазвичай не всі прагнуть виконувати) перейде у площину переконань, цінностей, традицій, дотримання яких є справою честі, самовимогою, потребою совісті і власної гідності.

Отже, зважаючи на закономірний вплив академічної доброчесності на розвиток і добробут особистості, суспільства й держави, а також беручи до уваги стан та результати запровадження її правил в українському освітньому середовищі, викликом і необхідністю сьогодення є плекання нових духовних цінностей, складових української культури – етичних норм академічної доброчесності. Означене має стати благородною метою і справою честі української академічної спільноти та стратегічним завданням гуманітарної політики держави.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тицька Я. О. Академічна доброчесність як елемент системи забезпечення якості освіти // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2018. – №34. – С. 4–7.
2. Сопова Д. О. Феномен академічної чесностіу контексті якості сучасної вищої освіти // Педагогічна освіта:теорія і практика. Психологія. Педагогіка. – 2017. – №28. – С.79-84.
3. Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII «Про освіту». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/ed20170905#n614>.
4. Методичні рекомендаціїдля закладів вищої освіти з підтримкипринципів академічної доброчесності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/11/methods_2019-final.pdf.

5. ВВП усіх країн на одній карті (інфографіка): веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://landlord.ua/news/vvp-usikh-krain-na-odnii-karti-infohrafika/> (дата звернення: 08.06.2020).

6. 5 найкращих та 5 найгірших економік 2019 року: веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://businessviews.com.ua/ru/economy/id/najkraschi-ekonomiki-2019-1914/> (дата звернення: 08.06.2020).

7. Про освіту: Закон України станом на 02.04.2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 11.06.2020).

8. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 11 лип. 2019 р. № 977. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19> (дата звернення: 11.06.2020).

9. II академічне зібрання «Академічна доброчесність як етико-правова категорія»: веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naqa.gov.ua/2019/09/II-академічне-зібрання-Академічна-до/> (дата звернення: 11.06.2020).

10. Створення університетської системи забезпечення академічної доброчесності: нормативна база or/and/versus дієві механізми: веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naqa.gov.ua/2020/03/створення-університетської-системи/> (дата звернення: 11.06.2020).

11. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності : затв. рішенням Нац. агентства із забезпеч. якості вищої освіти від 29 жов. 2019 р., протокол № 11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Рекомендації-ЗВО-система-забезпечення-академічної-доброчесності.pdf> (дата звернення: 11.06.2020).